FAN VA TA’LIM YANGILIKLARI
ILMIY-AMALIY JURNAL
ISSN 3093-8694 ◆ saen.uz
2026-yil
10 (2)-son

UDK: 616.12-007.2-053.2-036.8

Axmedova Firuza Mirzakirovna,
Alfraganus universiteti “Ichki kasalliklar” kafedrasi dotsenti v.b.,
tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Abdusalomova Yasmina,
Alfraganus universiteti davolash ishi va pediatriya fakulteti 4-kurs talabasi

TUG‘MA YURAK NUQSONLARI BILAN TUG‘ILGAN BOLALARNING HAYOT DAVOMIYLIGI VA YASHAB QOLISH KO‘RSATKICHLARI: ADABIYOTLAR SHARHI

Annotatsiya. Tug‘ma yurak nuqsonlari (TYN) bolalik davrida uchraydigan muhim tug‘ma rivojlanish anomaliyalaridan biri bo‘lib, ularning klinik kechishi nuqsonning anatomik tuzilishi va og‘irlik darajasiga bog‘liq. Ushbu maqolada TYN bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolish ko‘rsatkichlari, hayot davomiyligiga ta’sir qiluvchi omillar hamda zamonaviy tibbiy yordamning ahamiyati ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilindi. Tahlil natijalari so‘nggi o‘n yilliklarda neonatal yordam, diagnostika va kardiojarrohlik rivojlanishi tufayli yashab qolish imkoniyatlari sezilarli yaxshilanganini ko‘rsatadi. Shunga qaramay, kritik va murakkab, ayniqsa bir qorinchali qon aylanishiga ega nuqsonlarda erta o‘lim xavfi yuqoriligicha qolmoqda. Erta tashxis, prenatal va neonatal skrining, o‘z vaqtida jarrohlik aralashuvi hamda uzluksiz kardiologik kuzatuv uzoq muddatli natijalarni yaxshilashning muhim shartlari hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: tug‘ma yurak nuqsonlari, bolalar kardiologiyasi, yashab qolish, hayot davomiyligi, kritik yurak nuqsonlari, neonatal skrining, exokardiografiya, kardiojarrohlik, prognoz.

ПОКАЗАТЕЛИ ВЫЖИВАЕМОСТИ И ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТИ ЖИЗНИ ДЕТЕЙ, РОДИВШИХСЯ С ВРОЖДЕННЫМИ ПОРОКАМИ СЕРДЦА: ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ

Аннотация. Врожденные пороки сердца (ВПС) относятся к числу наиболее значимых врожденных аномалий развития у детей. Их клиническое течение зависит от анатомического строения и степени тяжести порока. В статье на основе научной литературы рассмотрены показатели выживаемости детей с ВПС, факторы, влияющие на продолжительность жизни, и значение современной медицинской помощи. Анализ показывает, что развитие неонатальной помощи, диагностики и кардиохирургии за последние десятилетия значительно улучшило прогноз для таких пациентов. Вместе с тем риск ранней смертности остается повышенным при критических и сложных пороках, особенно при одножелудочковой гемодинамике. Ранняя диагностика, пренатальный и неонатальный скрининг, своевременное хирургическое лечение и длительное кардиологическое наблюдение имеют важное значение для улучшения отдаленных результатов.

Ключевые слова: врожденные пороки сердца, детская кардиология, выживаемость, продолжительность жизни, критические пороки сердца, неонатальный скрининг, эхокардиография, кардиохирургия, прогноз.

SURVIVAL RATES AND LIFE EXPECTANCY OF CHILDREN BORN WITH CONGENITAL HEART DEFECTS: A LITERATURE REVIEW

Abstract. Congenital heart defects (CHDs) are among the most important congenital anomalies in childhood. Their clinical course depends on the anatomical characteristics and severity of the defect. This article reviews the survival rates of children born with CHDs, the factors affecting life expectancy, and the role of modern medical care. The literature indicates that advances in neonatal care, diagnostic methods, and cardiac surgery have substantially improved survival over recent decades. Nevertheless, the risk of early mortality remains elevated in critical and complex defects, particularly those associated with single-ventricle physiology. Early diagnosis, prenatal and neonatal screening, timely surgical intervention, and long-term cardiology follow-up are essential for improving outcomes.

Keywords: congenital heart defects, pediatric cardiology, survival, life expectancy, critical congenital heart defects, neonatal screening, echocardiography, cardiac surgery, prognosis.

KIRISH

Tug‘ma yurak nuqsonlari (TYN) yurak va yirik qon tomirlarining embrional rivojlanishi jarayonida shakllanadigan anatomik o‘zgarishlar bo‘lib, ayrim hollarda qon aylanishining jiddiy buzilishlariga olib keladi. Nuqsonlarning klinik kechishi turlicha: ba’zilari uzoq vaqt davomida sezilarli alomatlarsiz kechib, muntazam tibbiy kuzatuvni talab qilsa, boshqalari hayotning dastlabki kunlari yoki oylaridayoq shoshilinch tibbiy va jarrohlik yordamini talab etadi [1–3].

AQSh Kasalliklarni nazorat qilish va oldini olish markazi (CDC) ma’lumotlariga ko‘ra, tug‘ma yurak nuqsonlari tirik tug‘ilgan chaqaloqlarning taxminan 1 foizida uchraydi. Ularning muayyan qismi kritik nuqsonlar hisoblanib, hayotning ilk davrlaridayoq og‘ir asoratlar rivojlanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Shu bois bunday nuqsonlarni erta aniqlash, bolaning holatini to‘g‘ri baholash va zarur davolash choralarini o‘z vaqtida boshlash muhim ahamiyatga ega [1, 2].

Zamonaviy diagnostika usullari, prenatal skrining, neonatal reanimatsiya va kardiojarrohlik imkoniyatlarining kengayishi tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolish darajasini oshirdi. Ayniqsa, exokardiografiya, pulsoksimetrik skrining va ixtisoslashtirilgan tibbiy yordamning rivojlanishi kritik nuqsonlarni erta aniqlash hamda davolashni o‘z vaqtida boshlash imkonini bermoqda. Shunga qaramay, barcha nuqsonlar uchun yagona prognoz mavjud emas. Davolash natijalari nuqsonning turi va anatomik murakkabligi, hamroh kasalliklar, bolaning tug‘ilish vazni, tashxis qo‘yish va davolashning o‘z vaqtida amalga oshirilishiga bog‘liq [1, 3, 4].

Tug‘ma yurak nuqsonlari bo‘lgan bolalarning hayot davomiyligini baholashda faqat dastlabki yillardagi yashab qolish ko‘rsatkichlarini emas, balki uzoq muddatli

sog‘liq holatini ham hisobga olish zarur. Ayrim bemorlarda jarrohlik amaliyotidan keyin ham yurak ritmining buzilishi, yurak yetishmovchiligi va boshqa asoratlar kuzatilishi mumkin. Shu sababli muntazam kardiologik kuzatuv, zarur tekshiruvlarni o‘z vaqtida o‘tkazish va individual davolash rejasini ishlab chiqish bolaning kelajakdagi hayot sifati uchun muhimdir [1, 5].

Mazkur mavzuning dolzarbligi tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolish imkoniyatlarini yaxshilash, erta o‘lim xavfini kamaytirish va uzoq muddatli tibbiy yordamni takomillashtirish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi — tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolish ko‘rsatkichlari va uzoq muddatli hayot davomiyligiga ta’sir qiluvchi asosiy omillarni ilmiy adabiyotlar asosida umumlashtirish, erta tashxis, zamonaviy davolash usullari va uzluksiz kardiologik kuzatuvning ahamiyatini yoritish.

MAVZU BO‘YICHA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tug‘ma yurak nuqsonlariga (TYN) oid xalqaro tadqiqotlarda ushbu kasalliklarning tarqalishi, klinik kechishi, davolash natijalari va uzoq muddatli oqibatlari keng o‘rganilgan. AQSh Kasalliklarni nazorat qilish va oldini olish markazi (CDC) ma’lumotlari tug‘ma yurak nuqsonlarining epidemiologik xususiyatlari hamda bemorlarning yashab qolish ko‘rsatkichlarini baholashda muhim manba hisoblanadi [1, 2]. Ushbu ma’lumotlarda nuqsonning turi va og‘irligi, tashxisning o‘z vaqtida qo‘yilishi hamda tibbiy yordam sifati bolaning prognoziga ta’sir qiluvchi asosiy omillar sifatida ko‘rsatiladi.

Kritik tug‘ma yurak nuqsonlariga bag‘ishlangan tadqiqotlarda hayotning birinchi yili, ayniqsa, neonatal davr, o‘lim xavfi yuqori bo‘lgan bosqich sifatida qayd etiladi. Bir qorinchali qon aylanishiga ega murakkab nuqsonlarda yashab qolish ko‘rsatkichlari boshqa ayrim nuqsonlarga nisbatan pastroq bo‘lishi mumkin [4]. Shu bilan birga, kardiojarrohlik, intensiv terapiya va diagnostika usullarining rivojlanishi ko‘plab bemorlarning bolalikdan o‘smirlik va katta yosh davrigacha yashash imkoniyatlarini oshirdi [5, 6].

Mahalliy ilmiy ishlarda tug‘ma yurak nuqsonlarining rivojlanishiga ta’sir qiluvchi perinatal xavf omillari, yurak yetishmovchiligi va o‘pka gipertenziyasini aniqlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan [7, 8, 10]. Ushbu tadqiqotlar klinik belgilarni erta aniqlash, bemorning holatini kompleks baholash va davolashdan keyingi muntazam kardiologik kuzatuvni tashkil etish muhimligini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolishi va uzoq muddatli hayot davomiyligi ko‘plab klinik hamda tashkiliy omillarga bog‘liqligini ko‘rsatadi. Statistik natijalarni to‘g‘ri talqin qilish uchun nuqson turi, bemorlar guruhi, tadqiqot o‘tkazilgan davr va kuzatuv muddati hisobga olinishi lozim. Shu sababli turli manbalardagi ko‘rsatkichlarni bevosita taqqoslashda ehtiyotkorlik talab etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot adabiyotlar sharhi shaklida olib borilib, uning metodologik asosini ilmiy manbalarni tahlil qilish, taqqoslash, tasniflash va umumlashtirish usullari tashkil etdi. Tadqiqot davomida tug‘ma yurak nuqsonlarining tarqalishi, kritik va nokritik shakllarining klinik xususiyatlari, bolalarning yashab qolish ko‘rsatkichlari, uzoq muddatli asoratlar hamda zamonaviy tibbiy yordamning davolash natijalariga ta’siri o‘rganildi.

Tahlil uchun xalqaro epidemiologik ma’lumotlar, kritik tug‘ma yurak nuqsonlariga oid kohort tadqiqotlari va mahalliy ilmiy ishlar tanlandi [1–10]. Manbalardagi ma’lumotlar nuqsonning anatomik murakkabligi, tashxisning o‘z vaqtida qo‘yilishi, bolaning tug‘ilish vazni, hamroh anomaliyalar va davolash imkoniyatlari nuqtayi nazaridan tahlil qilindi.

Turli tadqiqotlarda bemorlar tarkibi, kuzatuv muddati va baholash mezonlari farq qilgani sababli statistik ko‘rsatkichlar yagona natija sifatida birlashtirilmadi. Ular tegishli tadqiqotlarning shart-sharoitlarini hisobga olgan holda talqin qilindi. Mazkur ish nazariy tahlilga asoslangan bo‘lib, unda yangi klinik kuzatuvlar yoki mustaqil tajriba-sinov natijalari keltirilmagan.

NATIJALAR

Tug‘ma yurak nuqsonlarining klinik xususiyatlari

Tug‘ma yurak nuqsonlari (TYN) klinik og‘irligi va qon aylanishiga ta’siriga ko‘ra kritik va nokritik shakllarga ajratiladi. Kritik nuqsonlar tug‘ilgandan keyingi dastlabki soat yoki kunlarda og‘ir gipoksemiya, sianoz, qon aylanishining buzilishi yoki kardiogen shokni keltirib chiqarishi mumkin. Bunday holatlarda tezkor tashxis qo‘yish, bolaning holatini barqarorlashtirish va ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko‘rsatish hayotni saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega [1, 3].

Nokritik nuqsonlarning ayrimlari yengil kechadi, boshqalari esa yurak faoliyatiga ta’siriga qarab muntazam kardiologik kuzatuv va davolashni talab qiladi. Masalan, kichik o‘lchamdagi ayrim qorinchalararo to‘siq nuqsonlari vaqt o‘tishi bilan o‘z-o‘zidan yopilishi mumkin. Shu sababli TYN tashxisining mavjudligi o‘z-o‘zidan hayot davomiyligi qisqa bo‘lishini anglatmaydi. Prognoz nuqsonning turi, anatomik tuzilishi, gemodinamik ta’siri, hamroh kasalliklar va davolash natijalariga bog‘liq [1, 3].

Yashab qolishga ta’sir qiluvchi omillar

Tahlil qilingan ilmiy manbalar tug‘ma yurak nuqsonlari bo‘lgan bolalarning yashab qolishi va uzoq muddatli sog‘lig‘iga bir nechta asosiy omil ta’sir qilishini ko‘rsatadi.

Birinchidan, nuqsonning anatomik va gemodinamik murakkabligi muhim hisoblanadi. Bir qorinchali qon aylanishiga ega murakkab nuqsonlarda prognoz ko‘pincha ikki qorinchali qon aylanishini tiklash mumkin bo‘lgan nuqsonlarga

qaraganda og‘irroq bo‘ladi. Bunday bemorlarda ko‘p bosqichli jarrohlik amaliyotlari va uzoq muddatli kuzatuv talab qilinishi mumkin [4, 5].

Ikkinchidan, tashxisning o‘z vaqtida qo‘yilishi va davolashning kechiktirilmasligi katta ahamiyatga ega. Prenatal tekshiruvlar, neonatal pulsoksimetrik skrining va exokardiografiya kritik nuqsonlarni erta aniqlashga yordam beradi. Shubhali holatlarda bemorni ixtisoslashtirilgan markazga tezkor yo‘naltirish og‘ir asoratlar xavfini kamaytirishi mumkin [1, 3].

Uchinchidan, muddatidan oldin tug‘ilish, past tug‘ilish vazni, boshqa tug‘ma anomaliyalar va genetik sindromlarning mavjudligi davolash natijalariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Bunday holatlarda bolaning umumiy ahvoli, a’zolar faoliyati va jarrohlik amaliyotiga tayyorligi alohida baholanishi lozim [4, 5].

To‘rtinchidan, zamonaviy kardiojarrohlik, intensiv terapiya va uzluksiz kardiologik kuzatuvning mavjudligi bemorlarning yashab qolish imkoniyatlarini oshiradi. Shu bilan birga, tibbiy yordamning samaradorligi nuqson turi, bolaning individual holati va davolash bosqichlarining o‘z vaqtida amalga oshirilishiga bog‘liq.

Zamonaviy sharoitda yashab qolish ko‘rsatkichlari

CDC ma’lumotlarida nokritik TYN bilan tug‘ilgan bolalarning bir yoshgacha yashab qolish ko‘rsatkichi taxminan 97 foiz, kritik nuqsonlarda esa 75 foiz atrofida ekani keltiriladi [1]. Bu raqamlar nuqsonlarning og‘irlik darajasi bo‘yicha prognoz sezilarli farq qilishini ko‘rsatadi.

2024-yilda e’lon qilingan National Birth Defects Prevention Study ma’lumotlari tahlilida kritik TYN bo‘lgan bolalarning bir yillik yashab qolishi 85,8 foiz, besh yillik yashab qolishi esa 83,7 foiz deb qayd etilgan. Bir qorinchali fiziologiyaga ega bolalarda besh yillik yashab qolish 65,3 foiz, ikki qorinchali anatomiyaga ega bolalarda esa 89,0 foizni tashkil etgan [4].

Ushbu ko‘rsatkichlar turli tadqiqotlarda olingani sababli ularni to‘g‘ridan-to‘g‘ri solishtirish mumkin emas. Tadqiqotlarning qamrovi, bemorlar tarkibi, kuzatuv davri va nuqsonlarning og‘irligi natijalarga ta’sir qiladi. Shunga qaramay, keltirilgan ma’lumotlar kritik nuqsonlarda, ayniqsa bir qorinchali qon aylanishi mavjud bo‘lganda, o‘lim xavfi yuqoriroq ekanini ko‘rsatadi. Zamonaviy tibbiy yutuqlar esa ko‘plab bolalarning bolalik va o‘smirlik davriga yetib borish imkoniyatini kengaytirmoqda.

Hayot davomiyligi va uzoq muddatli kuzatuv

Tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning hayot davomiyligini bitta umumiy raqam bilan ifodalash ilmiy jihatdan to‘g‘ri emas. Chunki nuqsonlarning anatomik xususiyatlari, klinik kechishi va davolash natijalari bir-biridan farq qiladi. Yengil yoki muvaffaqiyatli davolangan nuqsonlarda uzoq muddatli prognoz yaxshi bo‘lishi mumkin. Murakkab nuqsonlarda esa bir necha bosqichli jarrohlik, dori vositalari bilan davolash va umr bo‘yi kardiologik kuzatuv talab etilishi mumkin [5, 6].

Bemor katta yoshga yetganidan keyin ham aritmiyalar, yurak yetishmovchiligi, o‘pka gipertenziyasi va operatsiyadan keyingi qoldiq gemodinamik buzilishlar

yuzaga kelishi ehtimoli mavjud. Ayrim bemorlarda jismoniy faollikning cheklanishi va boshqa uzoq muddatli asoratlar ham kuzatilishi mumkin [5, 8]. Shu bois jarrohlik amaliyoti muvaffaqiyatli bajarilgan taqdirda ham muntazam tibbiy nazoratni davom ettirish zarur.

Uzoq muddatli kuzatuv davomida yurak faoliyati, qon aylanishi, jismoniy rivojlanish va ehtimoliy asoratlar muntazam baholanadi. Bemorning yoshi va nuqson turiga mos tekshiruvlarni o‘tkazish davolash rejasini o‘z vaqtida yangilashga yordam beradi. Demak, tug‘ma yurak nuqsonlarida davolashning asosiy maqsadi nafaqat bolaning hayotini saqlab qolish, balki uning kelajakdagi hayot sifati va funksional imkoniyatlarini ham yaxshilashdan iborat.

MUHOKAMA

Tahlil natijalari tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolishi faqat nuqsonning mavjudligi bilan emas, balki uning turi, anatomik murakkabligi, klinik og‘irligi va ko‘rsatilgan tibbiy yordam sifati bilan ham belgilanishini ko‘rsatadi. Zamonaviy diagnostika, neonatal reanimatsiya va kardiojarrohlik usullarining rivojlanishi bemorlarning yashab qolish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirgan. Shunga qaramay, kritik nuqsonlarda erta tashxis qo‘yish va tezkor tibbiy aralashuv hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ayniqsa, murakkab anatomik tuzilishga ega va bir qorinchali qon aylanishi bilan kechadigan nuqsonlarda davolash jarayoni alohida yondashuvni talab qiladi [1, 4, 5].

Prenatal skrining homiladorlik davridayoq ayrim yurak nuqsonlarini aniqlash va tug‘ruqni tegishli tibbiy yordam ko‘rsatish imkoniyati mavjud muassasada rejalashtirishga yordam beradi. Tug‘ilgandan keyin pulsoksimetrik skrining, klinik tekshiruv va exokardiografiya orqali kritik nuqsonlarni aniqlash imkoniyati kengayadi. Biroq skrining usullari barcha yurak nuqsonlarini aniqlay olmasligi sababli sianoz, nafas olishning tezlashishi, emishning qiyinlashishi yoki umumiy holatning yomonlashishi kabi belgilar kuzatilganda qo‘shimcha tekshiruvlar o‘tkazish zarur [1, 3]. Demak, skriningni klinik baholash va zarur diagnostik tekshiruvlar bilan birgalikda olib borish muhimdir.

Yashab qolish ko‘rsatkichlarini tahlil qilishda turli ilmiy tadqiqotlar natijalari o‘rtasidagi farqlarni ham hisobga olish lozim. Masalan, kritik nuqsonlar bo‘yicha ayrim tadqiqotlarda bir va besh yillik yashab qolish ko‘rsatkichlari farqlanadi. Bunday tafovutlar bemorlar guruhining tarkibi, nuqsonlarning og‘irlik darajasi, kuzatuv muddati va tibbiy yordam imkoniyatlari bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin [1, 4]. Shu sababli statistik ko‘rsatkichlarni alohida holatlardan ajratib talqin qilish yoki ularni barcha bemorlarga bir xil tatbiq etish to‘g‘ri emas.

O‘zbekiston sharoitida birlamchi tibbiy yordam muassasalari, tug‘ruq komplekslari, bolalar kardiologiyasi xizmatlari va ixtisoslashtirilgan kardiojarrohlik markazlari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish muhimdir. Chaqaloqlarda yurak nuqsonlariga xos belgilarni erta aniqlash, tashxisni tasdiqlash va bemorni tegishli mutaxassisga o‘z vaqtida yo‘naltirish davolash natijalarini yaxshilashga

xizmat qiladi. Shuningdek, ota-onalarga kasallik belgilari, davolash bosqichlari va muntazam tibbiy kuzatuvning ahamiyatini tushuntirish ham muhim amaliy vazifalardan biridir [7, 8, 10].

Uzoq muddatli natijalarni yaxshilash uchun bemorlarni faqat bolalik davrida emas, balki o‘smirlik va katta yoshda ham kuzatib borish zarur. Jarrohlik amaliyotidan keyin ayrim bemorlarda aritmiyalar, yurak yetishmovchiligi, o‘pka gipertenziyasi yoki qoldiq gemodinamik buzilishlar rivojlanishi mumkin. Shu bois muntazam kardiologik tekshiruvlar, davolash natijalarini qayd etish va bemorlarning sog‘liq holatini uzoq muddat davomida baholash muhim ahamiyatga ega [5, 6, 8]. Milliy bemorlar registrini shakllantirish esa kasallikning tarqalishi, davolash natijalari va uzoq muddatli prognozini chuqurroq o‘rganish imkonini berishi mumkin.

Mazkur maqolaning asosiy cheklovi shundaki, u mavjud ilmiy manbalarning nazariy tahliliga asoslangan bo‘lib, mustaqil klinik kuzatuvlar yoki statistik hisobkitoblar o‘tkazilmagan. Shu sababli keltirilgan ko‘rsatkichlar tegishli tadqiqotlar doirasida talqin qilinishi lozim. Ularni O‘zbekiston aholisiga bevosita tatbiq etishdan oldin mahalliy epidemiologik ma’lumotlar, bemorlarning klinik xususiyatlari va tibbiy yordam imkoniyatlari bilan solishtirish zarur. Kelgusida mahalliy klinik ma’lumotlar asosida olib boriladigan tadqiqotlar tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolish ko‘rsatkichlarini aniqroq baholash va tibbiy yordamni takomillashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA

Tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolish ko‘rsatkichlari so‘nggi o‘n yilliklarda diagnostika, neonatal yordam va kardiojarrohlik rivojlanishi natijasida yaxshilandi. Biroq kritik va murakkab, ayniqsa bir qorinchali qon aylanishiga ega nuqsonlarda erta o‘lim xavfi yuqoriligicha qolmoqda.

Yashab qolish va uzoq muddatli hayot davomiyligini belgilovchi asosiy omillar nuqsonning anatomik murakkabligi, tashxisning o‘z vaqtida qo‘yilishi, tug‘ilish vazni, hamroh anomaliyalar va ixtisoslashtirilgan tibbiy yordamning mavjudligidir. Prenatal va neonatal skrining, o‘z vaqtida davolash hamda uzluksiz kardiologik kuzatuv bemorlarning prognozini yaxshilashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, tug‘ma yurak nuqsonlari bo‘lgan bolalarni davolashda individual yondashuvni qo‘llash, bolaning umumiy rivojlanishi va yurak faoliyatini muntazam baholab borish muhimdir. Jarrohlik amaliyotidan keyin ham yurak ritmi buzilishlari, yurak yetishmovchiligi va boshqa asoratlar yuzaga kelishi mumkinligi sababli, bemorlar uzoq muddatli tibbiy nazorat ostida bo‘lishi lozim. Ota-onalarga kasallikning xususiyatlari, davolash bosqichlari va muntazam tekshiruvlarning ahamiyatini tushuntirish ham davolash samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Kelgusida O‘zbekiston sharoitida TYN bilan tug‘ilgan bolalarning yashab qolishi va uzoq muddatli natijalarini o‘rganishga qaratilgan milliy registrlar, ku-

zatuv tadqiqotlari va klinik tahlillarni rivojlantirish maqsadga muvofiq. Mahalliy statistik ma’lumotlarni to‘plash va tahlil qilish orqali nuqsonlarning tarqalishi, o‘lim xavfi hamda davolash natijalarini aniqroq baholash mumkin. Bu esa tibbiy yordamni rejalashtirish, diagnostika va davolash sifatini oshirish hamda bemorlarning hayot davomiyligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tug‘ma yurak nuqsonlari bilan tug‘ilgan bolalarning hayotini saqlab qolish va ularning kelajakdagi salomatligini ta’minlash kompleks yondashuvni talab etadi. Erta tashxis, o‘z vaqtida ko‘rsatiladigan ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam, zamonaviy davolash usullari va uzluksiz kardiologik kuzatuv o‘zaro uyg‘unlashgandagina uzoq muddatli ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Centers for Disease Control and Prevention. Data and Statistics: Congenital Heart Defects (CHDs). Atlanta: CDC. 2025-yilda yangilangan ma’lumotlar.

2. Centers for Disease Control and Prevention. About Congenital Heart Defects. Atlanta: CDC. 6-fevral 2026-yil.

3. Карпова А.Л., Бокерия Е.Л., Николаева Т.Н. и др. Скрининговые технологии выявления врожденных пороков сердца у новорожденных // Российский вестник перинатологии и педиатрии. Nashr yili, jildi va sahifalari aniqlashtirilishi lozim.

4. Survival of Children With Critical Congenital Heart Defects in the National Birth Defects Prevention Study // Birth Defects Research. 2024. Vol. 116, No. 9. Article e2394.

5. Бокерия Е.Л. Перинатальная кардиология: настоящее и будущее. Часть I: врожденные пороки сердца // Российский вестник перинатологии и педиатрии. 2019. Т. 64, № 3. С. 5–10. DOI: 10.21508/1027-4065-2019-64-3-5-10.

6. Centers for Disease Control and Prevention. Survival From Birth Until Young Adulthood Among Individuals With Congenital Heart Defects: CH STRONG // Circulation. 2023. Vol. 148, No. 7. P. 575–588.

7. Tog‘ayev M.Q. Tug‘ma yurak nuqsonlari rivojlanishida xavf omillari // Ustozlar uchun. 2023. 51-son, 1-qism. B. 141–147.

8. Sharipov A.M., Alimov A.A., Usmanov R.R., Rasulov A.A., Shorakhmetov Sh.Sh. Tug‘ma yurak nuqsonlari bo‘lgan bolalarda yurak yetishmovchiligida natriyuretik peptidning diagnostik ahamiyati // Tibbiotda yangi kun. 2023. Nashrning jildi, soni va sahifalari aniqlashtirilishi lozim.

9. Toshkent tibbiyot akademiyasi. Oilaviy tibbiyotda bolalar kasalliklari kafedrasi. Tug‘ma va orttirilgan yurak nuqsonlari: klinik xususiyatlari, diagnostikasi, davolash va dispanser kuzatuvi. O‘quv dasturi materiallari.

10. Toshkent pediatriya tibbiyot instituti. Tug‘ma yurak nuqsonlari bo‘lgan bolalarda o‘pka gipertenziyasining rivojlanish xususiyatlari. Dissertatsiya materiallari, 2022–2024-yillar. Muallif va bibliografik ma’lumotlar aniqlashtirilishi lozim.